

ФІСКАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ (ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ДОСВІДУ ВАТ «ОДЕСЬКИЙ ПРИПОРТОВИЙ ЗАВОД»)

Палей С.Б., к.е.н., доцент, Лавроненко К.В.

Донецький державний університет управління

У статті проаналізовані основні фінансово-економічні показники розвитку підприємства державної монополії та обґрунтована необхідність спрямування державної політики на підвищення ефективності його діяльності.

Ключові слова: природна монополія, сфера діяльності, регулюючі органи, фінансово-економічні показники, приватизація, рента.

Палей С.Б., Лавроненко К.В. ФИСКАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ЕСТЕСТВЕННЫХ МОНОПОЛИЙ (С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ОПЫТА ВАТ «ОДЕССКИЙ ПРИПОРТОВЫЙ ЗАВОД») / Донецкий государственный университет управления, Украина

В статье проанализированы основные финансово-экономические показатели развития предприятия государственной монополии и обоснована необходимость направления государственной политики на повышение эффективности его деятельности.

Ключевые слова: естественная монополия, сфера деятельности, регулирующие органы, финансово-экономические показатели, приватизация, рента.

Paley S.B., Lavronenko K.V. FISCAL-ECONOMIC PROBLEMS OF INCREASE OF EFFICIENCY OF STATE CONTROL IN THE SPHERE OF NATURAL MONOPOLIES (WITH THE USE OF EXPERIENCE OF «ODESSA PORT PLANT») / Donetsk state university of management, Ukraine

In the article it is analyzed the basic financial and economic indicators of development of state monopoly and justified the necessity of orienting state policy to improve efficiency.

Key words: natural monopoly, sphere of activity, government agencies, financial and economic indicators, privatization, rent.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Функціонування економік більшості країн світу характеризується наявністю монополістичних структур, значну частку в яких займають природні монополії. До сфер природних монополій належить широкий перелік надзвичайно важливих видів господарської діяльності, продукція яких є вкрай потрібною як для розвитку виробництва, так і для задоволення першочергових потреб громадян. Отже, природні монополії посідають чільне місце в будь-якій економічній системі, оскільки вони наділені потужною ринковою владою і мають велике суспільне значення.

Україна не відрізняється позитивною динамікою щодо економічної ефективності природних монополій, оскільки після тривалого функціонування в командно-адміністративному середовищі ці утворення стали ослабленими і структурно деформованими. Їх механічне реформування без врахування власних специфічних умов, намагання перенести ринкові економічні моделі на галузеву економіку та неспроможність розробити концепцію, стратегію і тактику функціонування, що відповідали б адекватним реаліям змішаної економіки, призвели більшість природних монополій до кризового стану [1, с. 278]. Однією з актуальних проблем розроблення стратегії виходу природних монополій із затяжної кризи є проблема поетапного і системного поєднання заходів, спрямованих на досягнення високих показників розвитку з одночасним врахуванням соціального аспекту їхньої діяльності, оскільки саме від цього залежить вирішення основних завдань реформування економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Визначення напрямів державної політики щодо підвищення показників ефективності природних монополій є проблематикою багатьох досліджень у даній галузі. Основні підходи до сутності та принципів державного регулювання природного монополізму загалом розкрито в працях таких науковців, як Е. Аткинсон, В. Віскузі, Я. Корнаї, Д. Белл, Дж. М. Кейнс. Значний внесок у розвиток теорії регулювання здійснив також Дж. Стіглер: сформулював гіпотезу, згідно з якою регулювання здійснюється за потреби в ньому зацікавлених груп. Таким чином, функціонування підприємства – природного монополіста в окремих секторах, з одного боку, вважається вигідним для суспільства, оскільки забезпечує більшу ефективність, ніж існування конкуренції, а з іншого – діяльність природної монополії не відрізняється від поведінки звичайного монополіста, тому призводить до втрат для суспільства, оскільки основною метою діяльності монополіста є не задоволення суспільного добробуту, а

максимізація власного прибутку. Отже, метою регулювання діяльності природних монополій є досягнення вигідного компромісу між суспільством та фірмою-монополістом [2, с. 49].

Серед сучасних вітчизняних та російських учених можна виділити дослідження В. Якімова, О. Касинця, Н. Галазюка, К. Львівської, Г. Филюк, В. Базилевича, Я. Жаліла, Я. Чумакової, А. Юданова та інших [1; 2; 3]. Вони розробили загальні організаційно-економічні підходи щодо регулювання природних монополій, визначили їх сутність і межі застосування у трансформаційний період.

Водночас, трансформація соціально-економічних та політичних відносин в Україні потребує формування нових підходів до управління і регулювання діяльності природного монополізму, які б базувалися на закономірностях недосконалого конкурентного ринкового середовища.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження важливіших проблем економічного змісту, розв'язання яких дозволить підвищити ефективність діяльності загальнодержавних природних монополій. До числа таких проблем можна віднести: уточнення переліку підприємств, які можна класифікувати як природні державні монополії; форми зміни власності підприємств природних монополій; використання для природних монополій системи рентних платежем, як засобу розподілу надмірно високих прибутків від функціонування природних монополій; підвищення ефективності діяльності монополій з метою забезпечення їх прибутковості.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про природні монополії» природні монополії визначаються як стан товарного ринку, за якого задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що їх виробляють суб'єкти природних монополій, не можуть бути замінені в споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги) [4, ст. 1].

До природних монополій відносяться підприємства, що здійснюють діяльність у таких сферах [4, ст. 5]:

- транспортування нафти і нафтопродуктів трубопроводами;
- транспортування природного і нафтового газу трубопроводами та його розподіл;
- транспортування інших речовин трубопровідним транспортом;
- передача та розподіл електричної енергії;
- користування залізничними коліями, диспетчерськими службами, вокзалами та іншими об'єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування;
- управління повітряним рухом;
- управління зв'язком загального користування;
- управління централізованим водопостачанням та водовідведенням;
- управління централізованим постачанням теплової енергії;
- управління спеціалізованими послугами транспортних терміналів, портів, аеропортів за переліком, який визначається Кабінетом Міністрів України.

Так, відповідно до повідомлення Антимонопольного комітету України (далі – АМКУ), суб'єктами природних монополій на загальнодержавних ринках є: державне підприємство «Національна енергетична компанія «Укренерго»; державна адміністрація залізничного транспорту України («Укрзалізниця») у складі шести залізниць та інші об'єднання, підприємства, установи та організації залізничного транспорту за переліком, визначеним Міністерством інфраструктури України; національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» в особі дочірньої компанії «Укртрансгаз»; державне підприємство обслуговування повітряного руху України «Украерорух»; відкрите акціонерне товариство «Одеський припортовий завод»; українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта», концерн РРТ [5].

У кінці травня 2011 р. АМКУ виключив з переліку природних монополістів ВАТ «Укртелеком», що здійснює надання послуг у сфері місцевого телефонного зв'язку та надання в користування каналів електров'язку [5; 6].

У зв'язку з цим, «Укртелеком» став менш економічно залежним від держави. Так, підприємство довгий час було зобов'язано надавати послуги місцевого зв'язку в місті та селі, що спричиняло багатомільйонні збитки. Не надавати їх компанія не могла, оскільки була природною монополією в цій сфері і повинна була задовольняти попит всіх без винятку споживачів. Сьогодні «Укртелеком» отримав можливість без будь-яких наслідків скорочувати надання послуг сільського зв'язку. Що стосується ринку надання каналів електров'язку, на якому «Укртелеком» також вже не є монополістом, складається зовсім інша ситуація. Тарифи на цей вид діяльності Національна комісія з питань регулювання зв'язку регулює

тільки в монополістів, і послуга не відноситься до загальнодоступних. Тому граничні тарифи, що встановлюються комісією на цей вид діяльності, тепер стануть не обов'язковими для «Укртелекому».

За даними «Укртелекому», на 1 січня 2011 р., компанія обслуговувала 10,13 млн. абонентів д्रोотної телефонії, що складає майже 90 % ринку. Тому статус підприємства не повинен бути змінений у зв'язку з її приватизацією. Ситуація, що склалася, може обмежити доступ споживачів, тим самим негативно вплинути на задоволення потреб населення у сфері зв'язку.

Одним зі стратегічних об'єктів та потужних активів національної економіки є ВАТ «Одеський припортовий завод». Доволі актуальним сьогодні залишається питання можливої приватизації заводу та його подальшої діяльності.

Загальнодержавна природна монополія займає провідне місце в хімічній галузі України з 1978 року. Основними напрямками діяльності підприємства є виробництво мінеральних добрив та азотних сполук, у тому числі особливо небезпечної хімічної речовини – аміаку та агрохімікатів – карбаміду, іншої хімічної продукції; транспортне оброблення вантажів; складування; діяльність з оброблення рідких відходів, приймання і обробка стічних вод з метою запобігання забруднення навколишнього середовища промисловим каналізаційним трубопроводом [7, с. 14].

ВАТ «Одеський припортовий завод» – ефективне хімічне підприємство, що займає друге місце за обсягами виробництва аміаку (22-24 %) та третє – за обсягами випуску азотних добрив (14-18 %) в Україні і забезпечує роботою близько 4000 осіб. Заводу належать не тільки єдиний в країні термінал з перевалки аміаку потужністю 4,7 млн. тонн на рік, але і найбільше в Європі аміакоховище місткістю 120 тис. тонн. Близько 90 % продукції заводу експортується: основна частка карбаміду надходить до Індії, Туреччини, Пакистану, Бразилії, Мексики, аміак везуть в Ізраїль, Туреччину, Польщу, Португалію і США [8].

«Одеський припортовий завод» – монополіст на загальнодержавному ринку спеціалізованих послуг з прийому, охолодження і перевантаження аміаку. Наявність унікального портового комплексу з перевалки аміаку в порту Південний відрізняє завод від інших вітчизняних хімічних підприємств. Він входить до технологічного ланцюжка магістрального аміакопроводу «Тольятті-Одеса», що не має аналогів у світі. На початку цієї магістралі розташований другий за потужністю в Росії комбінат «Тольяттіазот», а по всій протяжності – понад 50 перевалочних автомобільних і залізничних терміналів, які пов'язують з портовим терміналом заводу українські та російські хімічні комбінати. Українська частина трубопроводу належить державі в особі підприємства «Укрхімтрансаміак», російську – контролює ВАТ «Тольяттіазот» [9].

Таким чином, виробництво великої частки хімічної продукції в країні та наявність на балансі підприємства аміакопроводу детермінує стратегічну важливість об'єкту.

Завод стабільно займав високі місця у всеукраїнських рейтингах за рівнем доходу і прибутку: 62-64 місце за доходом і 18-20 – за прибутком. До 2009 р. підприємство не зазнавало збитків: у 2005 р. чистий прибуток склав 406 млн. грн., у 2006 р. знизився до 237 млн. грн., у 2007 р. досяг 309 млн. грн., а у 2008 р. збільшився порівняно з попереднім періодом у 2,5 рази – до 797 млн. грн. (табл. 1).

У першому півріччі 2011 р. уже спостерігається позитивна тенденція щодо рівня чистого прибутку: фінансові показники вже наздоганяють значення, що були досягнуті в докризовий період.

ВАТ «Одеський припортовий завод» має відносно невисокий рівень заборгованості. За базовими параметрами дебіторської заборгованості підприємство знаходиться в межах 445-456 місця серед провідних компаній України, а кредиторської – в межах 375-391 місця [11, с. 6].

Кризова ситуація в Україні викликала ріст заборгованості, особливо кредиторської. Так, у 2010 р. кредиторська заборгованість досягла 398,81 млн. грн., що у 23 рази перевищує даний показник попереднього періоду.

«Одеський припортовий завод» майже не приваблює зовнішнє фінансування, проводячи реінвестування за рахунок власних коштів. Причому робить це ще з 1990-х, коли з'явилася можливість використовувати власні кошти на розвиток виробництва, весь прибуток було спрямовано на модернізацію, реконструкцію та енергозбереження. Щорічно завод інвестує у капітальне будівництво і технічне переозброєння приблизно по 250 млн. грн. Незважаючи на значні капітальні вкладення, знос основних фондів дорівнює близько 50 %, рівень технологічного переобладнання виробництва також є незадовільним.

Завод відповідно до фінансових результатів постійно збільшує показники належних перерахувань до бюджетів усіх рівнів. До того ж до основних податків, що сплачуються підприємством, відносяться податок на прибуток та податок на додану вартість. На I півріччя 2011 р. «Одеський припортовий завод» сплатив до бюджету 170,61 млн. грн., що у 2-3 рази перевищує виплати, здійснені у 2009-2010 рр. (рис. 1). Основою такої негативної динаміки треба вважати збиткову діяльність підприємства в кризовий період.

Таблиця 1 – Аналіз фінансових результатів діяльності ВАТ «Одеський припортовий завод» за 2005-2011 рр. [10]

Фінансові результати	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	I півріччя 2011
Кількість робітників, осіб	–	–	3931	3972	3897	3829	–
Виручка від реалізації продукції, млн. грн.	1800,33	1916,26	2279,26	3595,54	2114,65	3590,10	4020,75
Чистий дохід, млн. грн.	1766,97	1878,53	2228,86	3538,85	2064,02	3513,69	2624,04
Чистий прибуток/збиток, млн. грн.	406,05	236,71	308,83	796,98	-2,44	-87,17	229,41
Дебіторська заборгованість (чиста реалізаційна вартість), млн. грн.	3,84	4,79	4,39	2,53	6,90	10,28	11,73
Кредиторська заборгованість (за товари, роботи, послуги), млн. грн.	15,95	3,87	3,61	25,01	17,49	398,81	18,48
Чиста рентабельність, %	29,65	16,53	19,88	41,08	-0,12	-4,61	15,81
Звичайна рентабельність, %	43,52	25,02	27,46	59,33	0,18	-3,99	22,75

Прийняття нового Податкового кодексу вплинуло на діяльність заводу через зниження податкового тягаря. Так, товариство потрапило до переліку претендентів на автоматичне відшкодування податку на додану вартість. У квітні за процедурою автоматичного відшкодування держава повернула заводу 62,7 млн. грн. [12].

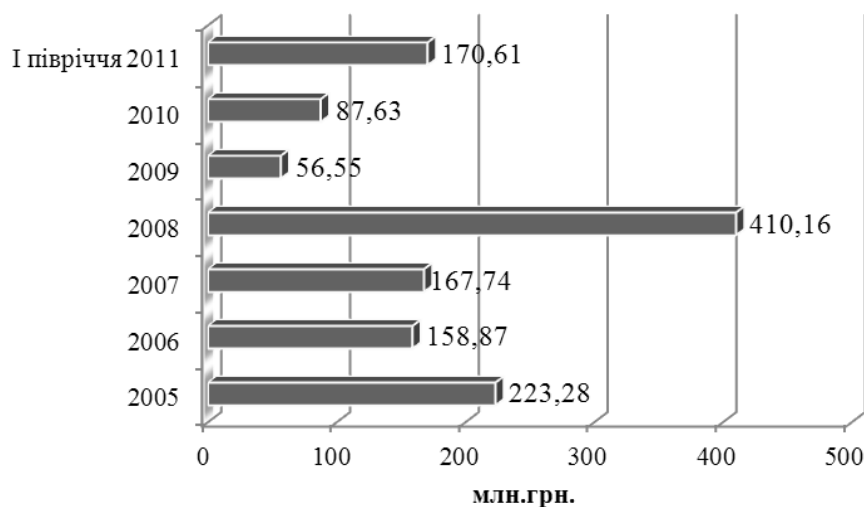

Рис. 1. Суми виплат до бюджету за 2005-2011 рр.

Одним з ключових питань економічної політики України останніх років є приватизація підприємства. Проте на сьогодні сформувалися різні взаємовиключені погляди щодо зміни прав власності на завод:

- 1) продавати завод як цілісний комплекс, тобто разом з перевалочним господарством;
- 2) або продавати завод окремо, без портово-перевалочної інфраструктури;
- 3) чи продавати і завод, і портово-перевалочну інфраструктуру, але окремо;
- 4) не приватизувати взагалі нічого.

Кожна з перелічених стратегій містить певні недоліки (табл. 2).

Багато проблем може виникнути через розділення потужностей на виробничі та перевалочні, серед яких найбільш масштабними є:

- порушення екологічної безпеки підприємства;

- тривалість процесу розділення;
- витрати на здійснення розділення;
- формування нової системи регулювання (тарифної, антимонопольної, екологічної).

Таблиця 2 – Державні рішення та проблеми, пов'язані зі зміною прав власності на «Одеський припортовий завод»

Не приватизувати	<ul style="list-style-type: none"> – надходження від приватизації; – розвиток підприємства; – конкурентоспроможність ОПЗ
Приватизувати	
Продати як єдиний комплекс	– регулювання перевалки
Виділити портово-перевалочні потужності	<ul style="list-style-type: none"> – екологія; – витрати на розділення; – тривалий час розділення; – нова система регулювання; – + ті самі, що при «Не приватизувати»
Приватизувати тільки завод	<ul style="list-style-type: none"> – нові умови конкурсу; – соціальна інфраструктура; – регулювання перевалки; – розвиток підприємства; – конкурентоспроможність ОПЗ
Приватизувати і завод, і перевалочні потужності окремо	<ul style="list-style-type: none"> – нові умови конкурсу; – соціальна інфраструктура; – регулювання перевалки; – розвиток підприємства; – + ті самі, що при «Виділити потужності»

Приватизація «Одеського припортового заводу» не як єдиного комплексу матиме значний негативний вплив як на ефективність його діяльності, так і на певні показники розвитку хімічної галузі. У зв'язку з цим, державна політика має бути спрямована на зберігання цілісності заводу.

Умови приватизації хімічного гіганта мають також враховувати ситуацію навколо ВАТ «Укртелеком», адже виключення заводу з числа суб'єктів природних монополій значно знизить вплив держави на монополіста та, як результат, стане основою обмеження прав споживачів рідкого товару.

До того ж держава має багато важелів впливу на діяльність природних монополій: регулює обсяги, ціни, доступ на ринок. Одним з напрямів антимонопольного механізму регулювання економіки є податок на надприбуток, що контролює прибуток природних монополій у сфері надрокористування. В Україні даний вид податку стягується з нафтогазовидобувних підприємств: рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктоводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України, рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні. Виходячи з цього, рентна плата не поширюється на інфраструктурні галузі (транспорт, комунальні служби), не торкається вона і видобувну промисловість – видобуток вугілля.

Згідно із аналізом основних даних фінансово-економічного стану ВАТ «Одеський припортовий завод», підприємство є економічно стабільним. Враховуючи достатню ефективність галузі та можливість використання такого унікального ресурсу як портово-перевалочні потужності, держава може стягувати ренту за обмежений доступ до її потенціалу. Вилучення податку за надрокористування дозволить спрямувати кошти розвиток стратегічно важливих для країни галузей, зокрема хімічної.

ВИСНОВКИ

Загальнодержавна природна монополія ВАТ «Одеський припортовий завод» є одним зі стратегічних підприємств хімічної промисловості України, що підкреслюють основні фінансові показники його діяльності.

На сьогодні завод увійшов до числа 62 державних об'єктів, що будуть виставлені на продаж у 2012 році. Потенційним покупцем може стати «Газпром», оскільки він останнім часом здійснює дуже активну політику щодо укріплення відносин з Україною. Зменшення ціни на газ, як основну сировину у виробничому процесі, дозволить збільшити прибуток та більше коштів спрямовувати на модернізацію виробництва, підтримку кваліфікаційного рівня робітників.

Економічна криза ще раз показала, що регулювання діяльності крупних структур з боку держави є малоефективним. Отже, державна політика щодо ефективного регулювання діяльності ВАТ «Одеський припортовий завод» повинна мати комплексний характер та базуватися на ряді заходів:

- 1) для покращення умов залучення інвестицій до підприємства представляється за необхідним створити особливі тимчасові умови оподаткування податком на додану вартість. З цієї мети слід ввести норму дати виникнення податкового зобов'язання з ПДВ за касовим методом. Таку норму слід передбачити тільки на строк реалізації проекту модернізації підприємства;
- 2) враховуючи досвід роботи підприємства, слід передбачити можливість не надання податкових пільг для підприємств з природної монополії, що знаходяться у стабільній фазі діяльності;
- 3) для підвищення державного впливу на діяльність підприємств природної монополії слід надати до проекту модернізації підприємства заключний розділ «Умови оподаткування оновленого підприємства». У цьому розділі слід передбачити умови сплати податку на прибуток, а також рентної плати, як форми сплати податку на прибуток від над прибуткових надходжень підприємства-монополіста;
- 4) оскільки питання доцільності приватизації підприємства потребує поглибленого вивчення та аналізу, тому при його вирішенні необхідно враховувати той факт, що лише приватизація заводу як єдиного цілого комплексу (замість його розділення), не забезпечить його нормальне функціонування;
- 5) завод має залишатися в складі загальнодержавних суб'єктів природних монополій, що дозволить здійснювати контроль за його діяльністю;
- 6) необхідно створити комісію, яка буде здійснювати контроль за цінами підприємств хімічної промисловості взагалі і розподілення української частини квоти на перевалку та затвердження тарифів для «Одеського припортового заводу» зокрема. У склад державного органу повинні увійти представники таких груп інтересів, як виробники азотних добрив, споживачі (асоціації сільгоспвиробників), Кабінет Міністрів України, Антимонопольний комітет України, профільний комітет Верховної Ради України;
- 7) створити на нормотворчому рівні стабільні умови для залучення інвестицій у хімічну галузь, що також забезпечить підвищення темпів модернізації основних фондів заводу;
- 8) звільнити від оподаткування ту частину доходів підприємств хімічної галузі, яка використовується на переобладнання та модернізацію власних виробничих потужностей;
- 9) створити державний фонд розвитку хімічної промисловості, до якого мають надходити платежі у вигляді ренти за надкористування. В українських реаліях доцільніше встановити плаваючу ставку ренти, тобто виплати будуть залежати від фінансового стану підприємства, його чистої рентабельності.

Комплексна оцінка ВАТ «Одеський припортовий завод» і стану галузі дозволить створити умови для розробки та здійснення ефективного державного регулювання за діяльністю заводу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проблеми та перспективи фінансово-економічної стабільності природних монополій у вітчизняній економіці / В. І. Якимів, О. О. Касинець, Н. М. Галазюк, К. А. Львівська // Науковий вісник НЛТУ України. — 2010. — № 20 (6). — С. 277—283.
2. Філюк Г. Економіко-правові засади державного регулювання природних монополій в Україні / Г. Філюк // Економіка України. — 2001. — № 8. — С. 48—52.
3. Базилевич В. Роздержавлення природних монопольних структур в Україні / В. Базилевич, Г. Філюк // Економіка України. — 2002. — № 3. — С. 35—42.
4. Закон України «Про природні монополії» // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 30. — Ст. 238.
5. Перелік суб'єктів природних монополій на загальнодержавних ринках [Електронний ресурс] / Сайт Антимонопольного комітету України. — Режим доступу : http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article%3FshowHidden=1&art_id=173881.
6. Юрасов С. «Укртелекому» разрешили отключать село [Електронний ресурс] / С. Юрасов // Сайт газети «Комментарии». — Режим доступу : <http://ht.comments.ua/comm/2011/06/14/264226/ukrtelekomu-razreshili-otklyuchat.html>.

7. Майбутнє Одеського припортового заводу: варіанти державної політики. Аналітична записка. — К. : Міжнародний центр перспективних досліджень, 2007. — 41 с.
8. Мельник І. Або зрада, або корупція. Чому Одеський припортовий спочатку продали, а потім скасували продаж [Електронний ресурс] / І. Мельник // Сайт «Тексти». — Режим доступу : http://texty.org.ua/pg/article/newsmaker/read/6182/Abo_zrada_abo_korupcija_Chomu_Odeskyj_pryporto_vuj.
9. «Жемчужина» у моря жде партнера [Електронний ресурс] / Сайт газети «Власть денег». — Режим доступу : <http://www.vd.net.ua/rubrics-3/403/>.
10. Річна фінансова звітність ВАТ «Одеський припортовий завод» за 2005-2011 рр. [Електронний ресурс] / Сайт «Smida». — Режим доступу : <http://smida.gov.ua/db/participant/00206539>.
11. Аналитическая справка: Одесский припортовый завод. — Одеса : Новая концепція, 2007. — 8 с.
12. Крюкова С. Податкова готує новий автомат [Електронний ресурс] / С. Крюкова // Сайт «Економічна правда». — Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2011/03/21/278077/>.

УДК 331.36:004.82

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ПОБУДОВИ ТА РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЩО САМОНАВЧАЄТЬСЯ

Петренко О.О., аспірант

Харківський національний економічний університет

У даній статті обґрунтовано методичний підхід та розглянуто сутність інструментів, котрі використовуються для побудови і розвитку організації, що самонавчається. Методичний підхід включає в себе такі елементи: оцінка поточного стану і перспектив підприємства щодо впровадження концепції організації, що самонавчається; аналіз соціальної мережі; аналіз спроможності персоналу до роботи в команді; оцінка соціонічного типу співробітників; формування конкретних заходів та інструментів, що можуть забезпечити безперервний розвиток та навчання персоналу.

Ключові слова: навчання, розвиток, персонал, підхід, організація, самонавчання, знання, інформація.

Петренко А.А. МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ПОСТРОЕНИЮ И РАЗВИТИЮ САМООБУЧАЮЩЕЙСЯ ОРГАНИЗАЦИИ / Харьковский национальный экономический университет, Украина

В данной статье обоснован методический подход и рассмотрена сущность инструментов, которые используются для построения и развития самообучающейся организации. Методический подход включает в себя следующие элементы: оценка текущего состояния и перспектив предприятия по внедрению концепции самообучающейся организации; анализ социальной сети; анализ способности персонала к работе в команде; оценка соционического типа сотрудников; формирование конкретных мер и инструментов, которые могут обеспечить непрерывное развитие и обучение персонала.

Ключевые слова: обучение, развитие, персонал, подход, организация, самообучения, знания, информация.

Petrenko O.O. THE METHODOICAL APPROACH TO CONSTRUCTION AND DEVELOPMENT LEARNING ORGANIZATION / Kharkiv National University of Economics, Ukraine

The methodical approach and the essence of tools which are used for construction and development of self-learning organization are analyzed in the article. The methodological approach includes the following elements: an assessment of current status and prospects of companies in introducing the concept of self-learning organization; analysis of social network; analysis of capabilities of staff to work in a team; an assessment of socionic type of employees; the formation of specific measures and instruments that can provide continuous development and staff's training.

Key words: training, development, personnel, approach, organization, self-learning, knowledge, information.

ВСТУП

Сучасні підходи до управління підприємством передбачають розгляд економічних систем в умовах ринку як відкритих та нелінійних. Більшість вчених погоджуються у думках про необхідність визнання феномену самоорганізації підсистем підприємства під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Економічна криза та негативні тенденції розвитку більшості вітчизняних підприємств свідчать про необхідність їх перетворень на організації, що самонавчаються, адже зараз суб'єкти економічної